

Kalvar som diar – konsumentkosmetika?

Digivning i mjölkproduktionen är en ifrågasatt regel, men den har en verklighetsbakgrund.

ANN-HELEN MEYER von BREMEN

ATT LÅTA KALVEN gå med kon under råmjölkperioden är en omdiskuterad KRAV-regel som ibland anklagas för att bara vara ”konsumentkosmetika”. Men det finns starka hälsoskäl, både för kalven och för kon.

Enligt KRAVs regler ska kalvarna dia sin mamma under minst hela råmjölkperioden, vilket omfattar ungefär 3–4 dagar. Med jämna mellanrum kritiseras den här regeln för att enbart vara en eftergift för konsumenterna, som uppfattar det som gulligt att kalven går tillsammans med kon. Kritikerna brukar hävda att om man egentligen vill se till kalvens och framförallt kons välmående, borde kalven skiljas från kon så snabbt som möjligt. Innan bindningarna har börjat byggas upp.

– Det tar en vecka för kalven att präglas på kon, medan det bara dröjer cirka tre dagar för kon att präglas på kalven. Kon blir jättförtjust i sina kalvar, så är det bara, och det kan bli mycket skrikande, vilket skär i själ och hjärta på lantbrukarna. Jag tror mest att det är lantbrukaren själv som mår illa av det, även om en del kor kan få svårt att släppa ner mjölken. Men jag vet

också många lantbrukare som tycker att det inte är något problem, säger Margaretha Dahlgren, ekologisk rådgivare på LG Husdjurstjänst i Linköping.

Handlar om hälsa

Men det finns sätt att undvika skrikandet och göra separeringen smidigare, men innan vi tittar på de lösningarna kan man ställa sig frågan: varför finns denna regel?

Det starkaste skälet handlar om hälsan, både för kon och kalven. Precis som för alla diande djur, och även människor, är råmjölken en livsviktig start för kalven, och det har även betydelse för hormonproduktionen hos både ko och kalv att kalven själv diar råmjölken från kon.

I råmjölken finns inte bara alla de näringsämnen, vitaminer och mineraler som kalven behöver, utan även en rad antikroppar som ger kalven det immunskydd som den saknar. Särskilt under det första dygnet är det viktigt att kalven får i sig mycket av råmjölken. Under de här första timmarna förbättras också kalvens immunförsvar genom att kons bakteriefloa överförs när hon slickar kalven.

En kompromiss

Men varför då inte nöja sig med bara ett dygn?

– Kravet på digivning har inte bara med näringsintaget att göra. Samvaron mellan ko och kalv stimulerar också viktiga kroppsfunktioner hos de båda. Valet av 3–4 dagar har att göra med att kon ändå mjölkas separat under råmjölkperioden och att separationen blir svårare med tiden, säger Helena Engström, ansvarig för KRAVs senaste översyn av djurreglerna, numera revisor hos Aranea.

– Förenklat kan man säga att detta är en kompromiss mellan att etablera en så god start som möjligt för kalven och kon och att göra det praktiskt och ekonomiskt hanterbart.

Professor Bo Algers vid Sveriges Lantbruksuniversitet i Skara är en av landets främsta experter på djurhälsa. Han menar att det finns många goda skäl, både för kon och kalven, att låta kalven dia under en längre tid.

– När kalven får dia kon frisätts hormoner hos både kalven och kon, vilket leder till att kon mjölkar bättre och att kalven förbättrar sitt upptag

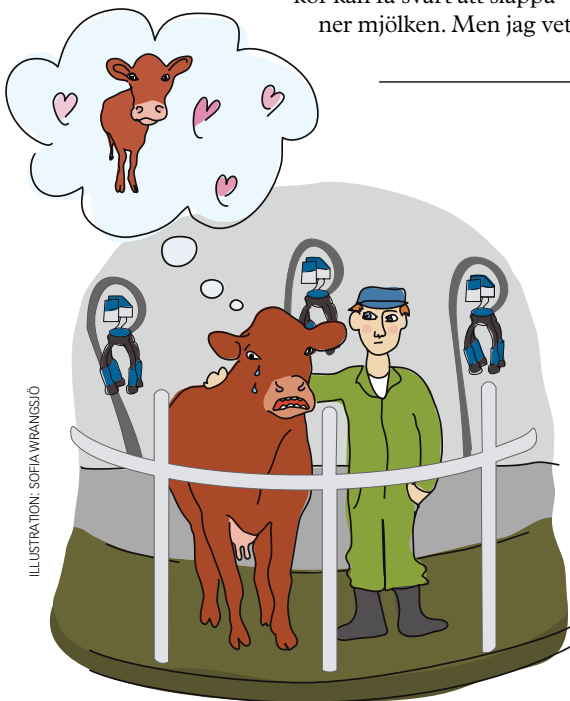

ILLUSTRATION: SOFIA WRANGSJO

Har kor känslor?

HUR LEDSEN KAN EN KO BLI? Svaret är – lika ledsen som en människa. Djur har ingen tidsuppfattning och kan inte ägna sig åt logiskt eller abstrakt tänkande, men deras känslor är lika starka. För djurskötaren handlar det om att försöka lindra kons stress och upprörda känslor.

Många mjölkbönder upplever det som plågsamt när kon står och råmar efter sin kalv. De låter som om kon är alldeles utom sig av sorg. Argumentet emot detta brukar heta att det är vi som överför våra mänskliga känslor på kossan, hennes ropande efter kalven är bara ett uttryck för hennes beteende.

Men djuren har faktiskt känslor, precis lika starka som vi människor. Det menar Per Jensen, professor i etologi på Linköpings Universitet.

– Det är ställt utom allt tvivel att kor och andra djur har ett känsloliv som påminner starkt om människans. Alla däggdjur har en hjärna som är uppbyggd på samma sätt. Det som skiljer människan från djuren är att djuren bl a inte kan ägna sig åt logiska resonemang och abstrakta tankebanor, säger Per Jensen.

Lever i nuet

Djur har också en dålig tidsuppfattning, framför allt framåt i tiden. De

av mjölken. Detta gäller inte bara under den första råmjölkperioden, utan under en längre tid. En annan viktig effekt är att kons juverhälsa blir bättre om kalven får dia, säger Bo Algers.

Det blir dyrt

Han påpekar också att man vet att kon återhämtar sig snabbare om hon får ha kalven hos sig. Det finns egentligen ingen forskning på detta, men med finns många mjölkproducenter som kan intyga att det förhåller sig så. Han skulle gärna se att kalven och kon fick gå tillsammans under en längre period.

– Jag tror att det mest optimala för kalven vore om den kunde gå med sin mamma under ett par månader och det går att göra en mjuk separation även under en så lång tid, men detta är givetvis en ekonomisk fråga, säger han.

Kalvar dricker nämligen en hel del. Den kan sätta i sig cirka runt 17 liter mjölk om dygnet, det är erfarenheten från de bönder som har haft kalven gående med kon under exempelvis sommaren. Men flera lantbrukare vittnar också om att dessa kalvar brukar bli väldigt fina.

Mjuk separation

Bo Algers talar om en ”mjuk” separation, och de lantbrukare och rådgivare som vi har talat med, har ock-

så den erfarenheten att det går att göra smidig separation om den sker stegvis.

– Kon och kalven ska ha tillgång till varandra, men det innebär inte att de måste gå med varandra under hela perioden. Efter det första dygnet tillsammans med kalven, kan kon släppas ut i lösdriften tillsammans med övriga kor, bli mjölkad och äta. Gradvis är hon sedan borta från kalvarna under längre perioder, säger Niels Andresen, rådgivare för ekologisk djurhållning hos Jordbruksverket.

Det här beteendet liknar kons naturliga beteende, vilket man kan se när korna är på bete. Då ”platsar” hon kalven, för att gå i väg och beta och blir gradvis borta allt längre perioder, för att sedan lämna sin kalv för gott.

– Det gör inget heller om kon dias av flera olika kalvar, då blir hon lite förvirrad och bidningen till just hennes kalv, blir inte lika stark, säger Niels Andresen. Men givetvis ska kalvarna inte sprida bakterier genom att dia både friska kor och celltalskor.

Kräver engagemang

När separeringen väl sker så tycker han att det är bra om kalven flyttas till ett separat stall. Han vet dock exempel på successiv avvänjning där kalvarna går lösa inne bland korna i

kan inte tänka att det obehagliga som de utsätts för, snart kommer att gå över, och drabbas därför starkare av känslan.

Om en ko utsätts för något som gör den stressad och upprörd, t ex att den skiljs från flokken, separeras från sin kalv, utsätts för smärta eller liknande, då handlar boten om att se till att hon har något annat att göra i enlighet med sitt naturliga beteende. För kon handlar det då mycket om att kunna äta och att umgås med de andra djuren i flokken.

– Eftersom det är en så enormt stark drift att ta hand om sin avkomma, så går det inte att undvika en

viss stress, men djur lever mycket i nuet och får hon andra saker att ägna sig åt, är snart kalven glömd.

Är det fel att ta kalven från kon?
– All djurhållning innehåller ingrepp i djurens liv. Vi måste till exempel ta hand om kalven för att få en vettig produktion, men vi måste göra det så lindrigt för kon som möjligt. Förmänskligande av djur ska man akta sig för. Man ska inte tro att de står och funderar och har åsikter om olika saker, men när det gäller känslor är de precis som vi.

ANN-HELEN MEYER VON BREMEN

Ditt medlemskap kostar från 40 kr i månaden

Senaste månaden har vi använt dem till:

- att ordna Höstkonferens för distriktsaktiva: Framtidsverkstad med tema förnyelse.
- att jobba med att förbättra avsättning för ekologiskt kött,
- fortsatt marknadsföring och utbildning av mentorer i Bondens Ekoråd.
- att delta med en monter och ett seminarium på Elmia och presenterat vår broschyr Lokalt mat på väg. Finns att beställa laddner från www.ekolantbruk.se eller beställa gratis på 08-550 949 80.
- att sprida fina faktablad med praktiska råd till nya ekologiska odlare, se www.ekolantbruk.se/mereko (framtagna i samarbete med LRF, Arla och Lantmännen)
- att öppna ett konto för donationer som nås via vår hemsida

Just nu jobbar vi vidare med:

- förnyelse av organisationen
- söka finansiering för vår verksamhet. På så vis mångdubblar vi medlemsintäkterna.
- ständig marknadsbevakning, just nu är det mycket som rör mjölk och kött.
- att diskutera alternativa avsättningskanaler med ekologiska Milkobönder.
- att synas och höras i media och på möten. Till allas vår hjälp finns vår nya medlemsfolder som kan beställas gratis från kansliet
- samla in och sammanställa statistik om marknadsutvecklingen

Tycker du det är värt pengarna?

► kalvar som diar

lagården, eller där kalvboxarna befinner sig inne i lagården så att kon kan ha lite fortsatt kontakt med kalven även efter separationen. Detta är dock inget som han generellt rekommenderar, eftersom det inte är alla som får detta att fungera.

Som i allt handlar det här väldigt mycket om djurägarens intresse och engagemang. Jag tycker nog att det här brukar vara ett överskattat problem i teorin som sedan i praktiken går rätt bra att lösa, säger Niels Andresen.

Tomas har svängt

Tomas Gunnarsson på Sänkdalens Gård på Vikbolandet har 130 mjölkkor som går i lösdrift med mjölkrobot. Han berättar att han har varit mycket skeptisk till denna KRAV-regel, eftersom han tyckte att den var inhuman mot djuren. Efter att han börjat med successiv avvänjning har

Tomas Gunnarsson, Sänkdalens Gård, 130 mjölkkor i lösdrift, robot.

dock problemen upphört.

– Kalven är med sin mamma i kalvningsboxen under ett dygn. Sedan börjar vi så smått ta ut kon så

att hon får äta och bli mjölkad. Under den sista dagen är hon bara inne hos kalven och ger den mat, men hon kan gå fram till kalvningsboxen när hon vill och titta på kalven, säger han.

De brukar ha kalven hos mamman cirka 5–6 dagar, beroende på utrymme. Därefter flyttas kalven till ett eget kalvstall.

– Jag tycker att problemet har upphört sedan vi började göra separeringen stegvis. Vi hade mycket bekymmer ett tag men nu har vi nästan inget skrikande alls.

Han vill dock betona att man måste hålla koll på att diandet fungerar och att kalven får i sig tillräckligt med mjölk.

– Det är lätt att tro att utfodringen löser sig av sig självt när kalven diar, men så är det inte riktigt. Min erfarenhet är att cirka 25 procent har problem med diandet, juvret sitter för lågt och de hittar inte. Man måste passa kalvarna jättenoga och även vara beredd att mata med flaska. Nu fryser vi konsekvent in råmjölken för att kunna stödmata.

Amkor en modell

På sommaren har de amkor till sina kalvar och det är egentligen det som Tomas tycker känns mest naturligt. Det är också Niels Andresens uppfattning, att systemet med amkor är bäst för kalven och även rationellt för djurskötaren.

– Då slipper man hålla på och diska och byta hinkar, men det kräver förstås plats och att man har ett bra djuröga. Det är också bra om kalvarna kan stå var för sig och dia i lugn

Carin Bratt, Brattbacka Gård, 85 mjölkkor i lösdrift, mjölkgrup

och ro, så att alla får tillräckligt med mjölk och inte de snabbaste hinner före, säger Niels Andresen.

Carin Bratt på Brattbacka gård i Rengsjö har 85 kor i lösdrift och mjölkgrup. Hon kör samma metod som Tomas Gunnarsson, med undantag att kalvarna befinner sig i en egen byggnad som ligger i anslutning till lösdriftsstallet. Kon går sedan emellan kalven och de andra korna i lösdriften.

– Många gör det här till ett större problem än vad det är, men jag tycker att det fungerar bra, säger Carin Bratt.

På sommaren kalvar korna utomhus och får vara ensam med sin kalv i en egen hage under det första dygnet, förutom när kon tas in för mjölkning. Därefter går kalven och kon tillsammans med övriga besättningar och efter fyra dagar tas kalven in i stallet.

– Våra kor är vana vid att det finns kalvar med i gruppen så det blir inget problem, men jag har ju sett vilket liv det kan bli i besättningar där korna är ovana vid detta. ●

Tips!

- Se till att kalven är ordentligt mätt. En mätt kalv är en nöjd kalv. Var särskilt observant under det första dygnet på att kalven får i sig tillräckligt med mjölk och var beredd att stödmata med råmjölk.
- Se till att mjölka ur kon ordentligt, eftersom mjölkproduktionen är hög. Eller ännu hellre, låt andra kalvar dia kon, då minskar kons bindning till hennes egen kalv.

KRAV-regeln säger

”Kalvar ska dia åtminstone under hela råmjölksperioden och därefter huvudsakligen födas upp på det egna djurslagets oprocessade KRAV-certifierade mjölk till 12 veckors ålder.”

Vår nya katalog

- fler arter för ekologisk odling
- fördjupat eko-sortiment
- fler resistent sorter

UTE SNART

Semenco AB, telefon 0418 490 450
info@semenco.se www.semenco.se

semenco

GRUNDEN TILL DIN ODLING